

เรื่อง ระบำ ก. ไก่

รายละเอียด

ภูมิหลัง

ชุมชนบ้านวังพระธาตุ ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เป็นชุมชนโบราณมีความเป็นมาตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์หลายด้าน เช่น นิทานเรื่องท้าวแสนปม การละเล่นพื้นบ้านต่างๆ และขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลงระบำ ก. ไก่ ซึ่งมีลักษณะการใช้ภาษาที่โดดเด่นเล่นคำอักษร ก ถึง ฮ เนื้อหาของบทร้องเป็นไปในเชิงเกี่ยวพาราสี โดยสะท้อนถึงชีวิตของคนไทยสมัยหนึ่ง จึงเป็นกิจกรรมที่พึงกระทำ และเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้สืบสานต่อมา

ความเป็นมา

ชาวบ้านวังพระธาตุมีการละเล่นเพลงระบำ ก. ไก่ มานานนับร้อยปีแล้ว แต่เดิมเนื้อหาของบทร้อง เป็นการโต้ตอบเชิงเกี่ยวพาราสีกันธรรมดา ไม่มีการเล่นคำและอักษรดังเช่นทุกวันนี้ จนเมื่อมีการเรียนการสอนในโรงเรียนจึงนำอักษร ก-ฮ มาเล่นคำและสัมผัสอย่างมีชั้นเชิงมากขึ้น เมื่อราว 80 ปีที่ผ่านมา

วิธีการเล่น

1. ผู้เล่นประกอบด้วย ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง จำนวนเท่าๆ กัน แบ่งเป็นพ่อเพลงแม่เพลงและลูกคู่
2. การแต่งกายชุดไทยพื้นบ้าน คือ นุ่งโจงกระเบนทั้งชายและหญิง ฝ่ายชายใส่เสื้อคอกลม มีผ้าขาวม้าคาดเอว ฝ่ายหญิงใส่เสื้อแขนกระบอก หรือเสื้อผ้าลูกไม้ไม่มีผ้าคาดเอว
3. วิธีการเล่น เริ่มต้นด้วยบทไหว้ครูร้องสลับกันระหว่างชายหญิง ลูกคู่รับด้วยคำสร้อยที่ว่า “เอ้อระเหยลอมมา หงส์เอ้ยลอมมาลอมไป” จนถึง ฮ.นกฮูก จึงจบด้วยบทส่งท้าย ระหว่างการร้องนั้นใช้จังหวะปรบมือกำกับเช่นเดียวกับเพลงฉ่อย และขณะร้องพ่อเพลงกับแม่เพลง จะใช้ทำรำสอดสร้อยมาลา ประกอบการร้องโดยตลอด
4. โอกาสในการเล่น จะเล่นในงานรื่นเริงต่างๆ ของท้องถิ่น ได้แก่ วันตรุษ และสงกรานต์

บทร้องของเพลงระบำ ก. ไก่

บทไหว้ครู

(สร้อย) เอ้อระเหยลอมมา หงส์เอ้ยลอมมาลอมไป

ก่อนเล่นระบำ ก. ไก่ นั้นจะต้องไหว้ครูก่อน เพราะจะต้องมีครูฝึกสอนจึงจะมาเล่นได้

(สร้อย) ขอไว้ขอพระครูสูงสุด คือ องค์พระพุทฺธ พระธรรม อีกทั้งสองชีน่า ทางสไตส ทั้งครุรำ ที่ท่านดั่งมาก่อน

น ลูกขอกราบไหว้วาน ซึ่งพระคุณทั้งหลาย ลูกจะร้องจะรำ ขออย่าให้ขัดข้อง ขอให้พระคุณทั้งผองจงช่วยอวยชัย

บทเกริ่น

เรื่องระบำ ก. ใก่ นั้นเป็นของเก่ามาช่วยกันขัดเกลา ให้มันเกิดกลับกลาย (สร้อย) เดียวนี้ระบำ ก. ใก่ มันไม่มีเหมือนแต่ก่อน เพราะจะเป็นเพียงบทกลอน เป็นเพลงฉ่อยกลายๆ เพราะมันเป็นของเก่า ๆ เราจึงเอามาเกริ่นให้ รุ่งเรื่องจำเริญ ช่วยอนุรักษ์กันเอาไว้

บทร้อง

(สร้อย) เอ้อระเหยลอมมา หงส์เอ้ยลอมมาลอมไป

(ชาย) แม่ ก. ใก่งามเกิน พี่ร้องเกริ่นทำไมไม่กลับ แม่กระเกตช่อนอาบข้างส่งกลิ่นหอมไกล (สร้อย)

(หญิง) พ่อ ก. ใก่งามเกิน เห็นจะไม่ได้เกลี้ยกล่อม อย่าทำหน้าที่ออกกรอบ ไปเลยพ่อหนุ่มบ้านไกล

(ชาย) แม่ ข. ใก่งามขำ น่องอ่องทำขัดข้อง จงหาคู่ไว้ประคอง เสียเมื่อยามเจ็บไข้

(หญิง) พ่อ ข. ใก่งามขำ เห็นจะไม่ได้คสังเคล้า พอเห็นนกขาขาวๆ ประเดี้ยวจะนอนเป็นไข่

(ชาย) แม่ ข. ขวดช่วยเชิข ขอให้พี่กขา ถ้าได้เป็นเขยอยู่คา แล้วพี่ไม่คิดซื้อชาย

(หญิง) พ่อ ข. ขวดช่วยเชิข ถ้ารักน้องให้มาขอ จะเฝ้ากอดเคลียคลอ แม่แก้มขาวกลัวจะช่าย

(ชาย) แม่ ค. ควายนำขี้ให้เอาตัวพี่ไปเป็นเจ้าของ มันไม่ได้กอดประคอง ละพ่อหน้าขนเป็นควาย

(หญิง) พ่อ ค. ควายนำขี้ไม่เอาตัวพี่เป็นเจ้าของ จะขี้ควายลงคลอง ค่อยๆ คลึง ค่อยๆ ไหล

(ชาย) แม่ ฉ. ระฆังดังเคร่ง หรือจะไม่ได้ประคอง แม่นมคัตเหมือนปุมหม่อง หรือรักคาอยู่กับใคร

(หญิง) พ่อ ฉ. ระฆังดังเคร่ง เห็นจะไม่ได้ประคอง พี่อย่ามาพูดคล่องๆ คงจะไม่ได้คสังไคล

(ชาย) แม่ ง. งูรูปงาม เสียแรงพี่ตามมาจ้อ อย่าทำแสนงอนหน้างอ แล้วแม่เงาเดือนหงาย

(หญิง) พ่อ ง. งูรูปงาม พี่อย่าตามมาจ้อ น่องไม่หลงมหน้างอ ยอมรับผู้ชายง่าย

(ชาย) แม่ จ. จานคำจุน บุญมาประจวบกันจิง ถ้าได้ประจำเรือจ้าง ด้วยกันแจวนั้นพี่เข้าใจ

(หญิง) พ่อ จ. จานงามจิง อย่ามารักน้อง เลยจะจำ อย่ามาพูดจ้อเจรจา เพราะน้องมันจนเอ๋ยใจ

(ชาย) แม่ ฉ. ฉิงงามโฉม มัจทำให้ชอบตาฉฉ พี่อยากจะชิดกระชั้น กับแม่ช่อจันทร์ฉาย

(หญิง) พ่อ ฉ. ฉิงของฉฉ พอเป็นน้ำเชื่อมกระฉอน พอได้ชิมเพียงหนึ่งช้อน ก็ลิ้มแม่ช่อจันทร์ฉาย

(ชาย) แม่ ช. ช้างเขยชม พี่ขอเชิญชวนเผ้าขี้ มาค้วชองเอี้ยวขี้ หวังชิงเชิงเอาชัย

(หญิง) พ่อ ช. ช้างเขยชวน อย่ามาแอบชมร้อยขั่ง อย่ามาผูกมารักผูกขัง ให้เป็นเช่นเลยหนอชาย

(ชาย) แม่ ช. โช้เดินเช่อ อย่างถ้าได้เธอเข้ามาช่อน จะปักขุ่มเอาไปช่อน อยู่ในขุ่มเชิงไทร

(หญิง) พ่อ ช. โช้เดินเช่อ อย่าทำกระเชอเสียดสี อย่ามาทำเข้าขี้ เดียวจะโดนสันตีนช้าย

(ชาย) แม่ ฉ. กระเฉอเขยชม ขอให้พี่ชิมสักขาม พี่ไม่กระโชกให้ข้า ดอกนะแม่ชิ่งใจชาย

(หญิง) พ่อ ฉ. กระเฉอดันไม้ มันไม่ได้เขยชม แล้วจะไม่ได้ลองชิมหรือกนะพี่หนุ่มลอมช่าย

- (ชาย) แม่ ญ. หญิงเดินย่างให้คู่ไว้เขย่า เสียเมื่อตัวยังเยาว์ ประเดี๋ยวจะแก่ครวราย
- (หญิง) พ่อ ญ. หญิงเดินย่างอย่างขึ้นต่อขยม จะให้ ญ.หญิงเขานิยมเชียวหรือพ่อล่ำไย
- (ชาย) แม่ ฎ. ขฎาเดินดง ถ้าได้น้องเอามาดู จะพาเดินดงดูไม่ทิ้งน้องให้เดียวตาย
- (หญิง) พ่อ ฎ. ขฎาเดินดง พี่ได้ดมดอกมาตาม มาเห็นดอกดินดำดำแล้วพี่จะทิ้งดูตาย
- (ชาย) แม่ ฎ. ปฎักตัวตัน ที่หลงตนนั้นตอง พี่อยากจะแต่ตองกับแม่นมแต่งเป็นไต
- (หญิง) พ่อ ฎ. ปฎักตัวตัน ให้หันหลังไปตรอง มันไม่ได้แต่จะได้ตองจะพาตัวมลาย
- (ชาย) แม่ ฐ. ฐานถี่ถ้วน อีแม่สวนกระถิน นานไปจะมีมลทินสมควรถ่ายก็ถ่าย
- (หญิง) พ่อ ฐ. ฐานถี่ถ้วน อย่ามาถามถึงดอกกระถิน น้องกลัวจะมีมลทิน ไม่ต้องมาคิดถามไถ่
- (ชาย) แม่ ท. มณโฑหนึ่งแท่น พี่อยากจะทับแท่นที่ ถ้าไม่ได้ทับสักทีจะสู้กระตึกกระทาย
- (หญิง) พ่อ ท. มณโฑหนึ่งแท่น มันไม่ได้แท่นทับที่ แต่พอได้ทับเข้าไปสักที เดียวพี่ก็ท้อพระทัย
- (ชาย) แม่ ฌ. ผู้เฒ่าเดินเกรอ พี่รักเธอเต็มที จนทนกระตึกให้ถี่ๆ น้องอย่าเพิ่งท้อพระทัย
- (หญิง) ฌ. เอ๊ย พ่อ ฌ.ผู้เฒ่า แม้กายของเรายังเป็นทุกซ์ ความรักยังทลายไม่ถูก น้องกลัวไม่สมฤทัย
- (ชาย) แม่ ฌ. เณรหน้าवल พี่อยากได้น้องมานอนน้าว แม่นมเหมือนหน่วยมะนาว พี่อยากสนิทเนื้อใน
- (หญิง) พ่อ ฌ. เณรตัวน้อย มันไม่ใช่วาสนา มันไม่ไ้รจนา เสียแล้วพ่อแก้วเจียรระไน
- (ชาย) แม่ ด. เด็ก สวยเด็ด สงสารได้โตไ้เถเดียว ที่ได้ดั้นด้นมาเที่ยงคนเดียวเอ๋ยดมตาย
- (หญิง) พ่อ ด. เด็ก คนดี น้องมันมีปมต้อย พอเด็ดดมเข้าสักหน่อย แล้วพี่ก็ทิ้งให้เดี่ยวเอ๋ยตาย
- (ชาย) แม่ ด. เอ๊ย ด.เต่า แลดูสองเต้าน้องแต่ง เหมือนทองขึ้นตาเต็งพี่หลงลืมตาย
- (หญิง) พ่อ ด. เต่าตีนดำ พี่อยากมาทำอวดโต ประเดี๋ยวจะโดนมิดได้ถ้าไม่รักตัวกลัวตาย
- (ชาย) แม่ ถ. เอ๊ย ถ.ตุ้ง เปรียบเหมือนนาทุ่งสองแคว ไร่ทุ่งนาทั้งสองแควนั้นน้องจะไม่ให้ใครไถ
- (หญิง) พ่อ ถ. เอ๊ย ถ.ตุ้ง น้องมีนาทุ่งสองแคว แต่ทุ่งนาทั้งสองแควนั้นน้องจะไม่ให้ใครไถ
- (ชาย) แม่ ฐ. ฐงสีทอง พี่เที่ยวท่องมาหลายเที่ยว เมื่อมีหนทางพี่ก็ต้องเที่ยวมาหาแม่แสงอุทัย
- (หญิง) พ่อ ฐ. ฐงชาติไทย น้องกลัวรักไม่ซื่อตรง ให้พี่ไปยกเสาตรงเอาไว้สำหรับเสียงทลาย
- (ชาย) แม่ น. หนูเนื้อนิ่ม พี่อยากเจอหน้าवलน้อง แม่ดอกโสนในหนองพี่อยากแนบเนื้อนางใน
- (หญิง) พ่อ น. หนูหน้าवल มันไม่ได้น้องไปนอนน้าว จะต้องไปนอนหนาว ก็เพราะไม่ได้นางใน
- (ชาย) แม่ บ. ไบไม้ไบบาง อย่าทำเป็นไบบ้าบ่น ให้หาคู่เทินบนเสียเถิดแม่บัวบังไบ
- (หญิง) พ่อ บ. ไบบัวบาง อย่าทำเป็นไบบ้าบ่น อย่าทำเหมือนคนเป็นบ้า อย่ามาหลงรักบุษบาเลยนะพ่อบ่อ
- ทองไบ
- (ชาย) แม่ ป. ปลานมบั้น โดนใครบั้นมาบ้างหรือไม่ แม่ ป.ป็นยิ่งเป่าจงว่าความเป็นไป
- (หญิง) พ่อ ป.ปลางามบ่อ มันไม่ได้แม่ป่อสุกปลั้ง ให้กลับไปทำนาปรัง ไปเถอะไปพี่ไป

- (ชาย) แม่ ผ.ผึ้งโผผิน พี่มาประสบพบผ่าน จะพาตัวน้องผายผั้น เข้าไปในพุ่มป่าไม้
- (หญิง) พ่อ ผ.ผึ้งบินผ่าน น้องไม่เอาทำผัว ออย่ามาหลงพันพัว มันไม่ได้ต่อดอกไผ่
- (ชาย) แม่ ผ.ฝาหน้าฝน ถึงอยู่คนละฟาก พี่จะเอารักมาฝากกับแม่แก้มเป็นไผ่
- (หญิง) พ่อ ผ.ฝาหน้าฝน ออย่ามาพันเป็นฝอย น้องนี้ไม่ใช่ไผ่ผั้น ถึงแม่จะฆ่าจะฟัน ก็ไม่ได้แก้มเป็นไผ่
- (ชาย) แม่ พ.พานงามพร้อม เสียงช่างเพราะเหมือนพิณ พี่อุตส่าห์โผผินมาหาแม่ผ่องอำไพ
- ฯลฯ

คำสำคัญ : เพลงพื้นบ้าน

ที่มา : สภาวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร. (2544). การแสดงพื้นบ้านของชุมชนโบราณเมืองกำแพงเพชร. กำแพงเพชร: สภาวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร.

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2018-02-13

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=125&code_db=610004&code_type=01